

De onuitwisbare impact van **Arne Jacobsen**

The Swan™ 3320 by Arne Jacobsen.
Fritz Hansen/Egon Gade

Wereldberoemd zijn ze, de zetels van de Deense ontwerper Arne Jacobsen. Maar de reikwijdte van diens oeuvre is groter, want Jacobsen ontwierp méér dan stoelen.

Er is geen plek in Denemarkens openbare ruimte waar Arne Jacobsen (1902-1971) géén maatgevend gebouw heeft neergezet. Maar wereldberoemd werd deze meest iconische pionier van 'Deens design' vooral door een paar prachtig geproduceerde meubels in de nieuwe materialen

van zijn tijd, zoals metaal, glasvezel, schuimrubber, rubber en multiplex. Voor Denen, voor wie kennis van Jacobsens interieurs en meubels bij het curriculum van de basisschool hoort, begint modern wonen met een ontwerp van zijn hand.

In dit kleine land met een van de oudste (sinds 1890) musea voor design, ontwierp hij in de jaren vijftig wereldberoemd geworden moderne klassiekers in zitmeubilair, met als bekendste namen de Ant, de Egg, de Swan, de Drop en de No. 7-serie. Die laatste is ook nu nog Denemarkens meest geproduceerde en geëxporteerde eetkamerstoel. Stuk voor stuk zijn het meubels van hoge kwaliteit, onmiddellijk herkenbaar en met een onweerstaanbare aantrekkingskracht; monumentale designiconen die er in het echt nóg verfijnder

met toepassing van de ontdekkingen van de oorlogsindustrie met betrekking tot aerodynamica en nieuwe (lichtgewicht) materialen. En ook: altijd geïnspireerd door de natuur (die in Denemarken overal dichtbij is) en door de plaats van een gebouw ten opzichte van zijn omgeving. Daarnaast liet hij zich altijd sturen door de manier waarop mensen een gebouw, of een voorwerp, willen gebruiken. Zoals ook de vorm van zijn stoelen medebepaald werd door de vorm van het menselijk lichaam.

Jacobsen wilde de mensen in zijn openbare gebouwen niet alleen de omgeving geven waar ze volgens zijn overtuiging recht op hadden – dus een licht en samenhangend gebouw met prachtig geproportioneerde ruimtes en vloeiende overgangen – maar ook een hiermee samenhangend interieur, door hem zelf ontworpen met diezelfde helderheid, zorg en hoge kwaliteitseisen. Om dit te kunnen realiseren, ontwikkelde hij een heel arsenaal aan (verkoop)trucs en manipulaties, gebaseerd op zijn uitbundige persoonlijke charmes. Die waren ook hard nodig om de opdrachtgevers van zijn publieksprojecten te winnen voor de idee dat Jacobsen niet alleen het gebouw ging ontwerpen maar

ook alle meubilair, lampen, gordijnen, deurklinken, alles.

“Kijk, en hier is de ganglamp: de straks wereldberoemde SAS Royal-lamp”, vertelde hij de verbaasde opdrachtgever van het twintig verdiepingen tellende SAS Royal Hotel (1960) in Kopenhagen, toen die de maquette van het gebouw kwam bekijken. Een en ander ging niet altijd zonder strijd. En ook niet zonder misers: Jacobsens servies en bestek voor het SAS Royal werden al na een jaar vervangen door iets traditioneler.

Ook de ijsbekertjes

De wereld kent anno 2015 vooral de eerdergenoemde vier stoelen die Jacobsen deels (Swan en Egg) ontwierp voor dat beroemde 'Gesamtkunstwerk' SAS Royal. Maar de reikwijdte van zijn oeuvre is enorm. Hij tekende namelijk >

en comfortabeler uitzien dan op foto's.

Die hoge kwaliteit in ambachtelijke productie was al vóór Jacobsen een Deense traditie, vooral gefundeerd door Kaare Klint (1888-1954). Begonnen als meubelmaker werd Klint later een geliefd hoogleraar aan Denemarkens Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Hij was de ontwerper van het interieur van het in 1926 heropende Designmuseum in Kopenhagen, beroemd om zijn ranke, elegante, minimalistisch ergonomische stoelen, en om zijn prachtige simpele kasten – allemaal van hout. Alle latere grote Deense ontwerpers, zoals Arne Jacobsen en Hans J. Wegner (1914-2007), waren directe leerlingen van Kaare Klint of zwaar door hem beïnvloed.

Mathematische helderheid

Arne Jacobsen was in de eerste plaats architect. Vooral na 1945, toen hij Denemarkens prominentste werd, bouwde hij door het hele land woon- en zomerhuizen, gemeentehuizen, scholen, kantoren, hotels en theaters. Zijn overtuiging was dat mensen zich beter voelen en plezieriger werken in een lichte, heldere, 'eerlijke' omgeving. Waar alle details onderling samenhangen en met zorg zijn vormgegeven in gracieuze lijnen en verhoudingen. Hij bouwde met de mathematische helderheid van het Duitse Bauhaus en

Historisch beeld The Drop™, SAS Royal Hotel

The Ant™ 3101, beech natural
Arne Jacobsen, 1952
Fritz Hansen/Strüwing

The Egg™

Bestek van Arne Jacobsen uit 1957, Georg Jensen

AJ Coffeepot™, 1967,
Calinda-line range, Stelton

Schets zomerhuis in Kolding

In het spoor van Jacobsen

Arne Jacobsen, in 1902 geboren in Kopenhagen, studeert in 1927 af aan de Koninklijke Academie voor Kunsten. In 1931 zet hij zijn eigen studio op en bouwt in datzelfde jaar een woonhuis met studio in **Charlottenlund**, ten noorden van Kopenhagen. Als hij in 1937 een zomerhuis bouwt aan de westkust van Sjælland, in **Gudminderup**, is hij intussen Denemarkens belangrijkste architect.

Deze huizen zijn gerestaureerd door Realdania Byg (een soort filantropische mix van projectontwikkelaar en monumentenbeheer) net als een aantal andere beroemde Jacobsenprojecten, zoals woonhuizencomplex Bellavista (1934) in **Klampenborg** (ten noorden van Kopenhagen), met bijbehorend Strandpark en theater (Bellevue). Hetzelfde geldt voor een tweede woonhuizencomplex in Klampenborg, Søholm (uit de periode 1950-1954), waar Jacobsen zelf ook heeft gewoond en gewerkt. De meeste huizen zijn bewoond, maar een paar keer per jaar is er open huis met rondleidingen (op te vragen bij Realdania Byg).

In **Kolding** (Zuid-Jutland) staat, in het park van museum Trapholt (dat een flinke designafdeling heeft), het prototype van een zomerhuis in modules (Kubeflex) dat Jacobsen zelf bewoonde.

Het stadhuis in **Aarhus** is een internationaal monument (met rondleidingen), in 1937 ontworpen door Jacobsen en Erik Møller. Rechthoekig van buiten, met prachtige rondingen binnen. En met een schitterende trap die nog steeds over de hele wereld wordt gekopieerd.

In **Kopenhagen** kunt u de lounge bezoeken van het voormalige SAS Royal Hotel, nu Radisson Blu Royal. Alleen kamer 606 is nog volledig naar Jacobsens ontwerp ingericht. Tijdens kantooruren is ook de lobby van de Nationale Bank open.

De Egg, Swan, Ant en Drop zijn in Kopenhagen onder meer te zien aan de oude haven in de fraaie showroom van Republic of Fritz Hansen, al vanaf 1934 de producent van deze designiconen. Het **Designmuseum Danmark**, net als heel Denemarken zelf een vreemde mix van ouderwets en trendy, heeft een eigen Jacobsenzaaltje. Het museum is gevestigd in een prachtig voormalig ziekenhuis uit de 18de eeuw.

Historisch beeld van The Egg™ in het SAS Royal Hotel

> niet alleen allerlei soorten gebouwen (naast hotels ook bijvoorbeeld een strandpark en voor farmaproductent Novo de productiehallen, kantoorgebouwen en laboratoria), maar hij ontwierp ook alle bijbehorende zaken, zoals badmeesterhuisjes, ijsbekertjes, bestek en menukaarten. Allemaal juweeltjes, waar nu op veilingen om gevochten wordt.

Hoe strak en rationeel zijn gebouwen en meubels ook zijn, Jacobsen zelf was een weinig planmatig werker. Hij hield ervan om tijdens het ontwikkelen van een ontwerp zo veel mogelijk mensen te raadplegen. Ook de postbode en de schoorsteenveger moesten nog hun mening geven, klaagden zijn medewerkers. Die laatsten brachten, volgens de Deense overlevering, vaak de nacht vóór het insturen van een ontwerp voor een openbare inschrijving op hun tekentafels door.

Jacobsen was de briljante ideeënman die gevestigde ingenieurs, technici en producenten inspireerde om steeds betere en nieuwere materialen en constructies te vinden en bedenken. In dit verband mag Fritz Hansen niet ontbreken. Deze meubelmaker startte in 1872 een familiebedrijf (tot 1979) dat Denemarkens meest gerenommeerde meubelproducent zou worden, en sinds 1934 ook de producent is van de Jacobsenstoelen. Dat laatste tot op de dag van vandaag, intussen onder de naam Republic of Fritz Hansen.

Fritz Hansen zelf bedacht menig technisch-briljante innovatie voor de uitvoering van Jacobsens ontwerpen, om diens minimalisme ten volle te laten bloeien. Zoals buigbaar multiplex voor de zitkuipjes van de Ant, die de rug en het zitvlak volgen. En zoals de rubberen doppen aan de onderkant van het houten zitvlak bij de aanhechting van het metaal van de poten, om het verschil in materiaal van hout en metaal comfortabel op te vangen. Details waaraan in een wereld vol Jacobsenkopieën van mindere kwaliteit een échte Fritz Hansen meteen te herkennen is. <

Designmuseum Danmark

Zie pagina 44 voor een lezersreis Kopenhagen inclusief entree tot het Designmuseum